

**Foto boven: Amsterdam 1980: scherp-
schutters tegen krakers.**

Foto onder: muurschildering in Belfast.

Het 'Kitson-model' is veelbetekenend in de studie van onderdrukking door overheden van de 'binnenlandse vijand'. Psychologische oorlogsvoering, geheime dienst operaties, publiciteitsmanipulatie zijn ingrediënten van het model. Generaal Frank Kitson deed ervaring op in Britse koloniale akties, met name in Noord-Ierland. Wat hij naar aanleiding daarvan beschreef herhaalt zich elders in Europa.

Sinds een tiental jaren wordt in discussies over ordehandhaving (beleid) nogal eens verwezen naar de theorieën van Frank Kitson. Deze zou in zijn boek 'Low Intensity Operations' de theoretische basis gelegd hebben voor het grootschalige, militaristische politie-optreden dat sinds verschillende jaren in de meeste geïndustrialiseerde landen gewone zaak geworden is bij de handhaving van de openbare orde. De idee is aantrekkelijk en voor de hand liggend, want de huidige evoluties en praktijken in het optreden van leger en politie passen binnen het schema van Kitson.

Frank Edward Kitson is een 57-jarige generaal, sinds 1982 Commander-in-Chief van de United Kingdom Land Forces. In zijn militaire carrière was hij betrokken bij de Engelse kampanjes in Kenya, Maleisië en Cyprus – drie voorbeelden van oorlogen tussen een koloniale mogendheid en plaatselijke nationalist. Hij stond een tijd aan het hoofd van Britse troepen aan de Rijn, en van 1970 tot 1972 was hij bevelhebber over een infanterieregiment te Belfast, Noord-Ierland. Het is dus vanuit een duidelijke achtergrond als officier van een bezettingsleger dat Kitson zijn diverse werken over 'counter-insurgency' (opstandbestrijding) schreef.

In 1971 publiceerde hij bij een grote commerciële uitgeverij 'Low Intensity Operation – Subversion, Insurgency and Peace-keeping'. Het boek werd na enige tijd uit de handel genomen, maar verscheen in 1974 in het Duits: 'Im Vorfeld des Krieges'. Vooral in de angelsaksische literatuur is 'Low Intensity Operations' een omstreden, en vaak geciteerd werk.

Het feit dat een boek, gebaseerd op de ervaringen van koloniale oorlogsvoering, gebruikt wordt voor de beschrijving van binnenlandse ordehandhaving heeft niet noodzakelijk te maken met paranoia van de critici. Integendeel, Kitson schrijft zelf in zijn voorwoord: "De bedoeling van dit boek is de aandacht te vestigen op de stappen die nu moeten genomen worden zodat het leger klaar is om om te gaan met subversie, opstand en handavingsoperaties in de tweede helft van de jaren zeventig."

Ook de franse (bretonse) journalist Roger Faligot heeft deze doelstelling van Kitson ernstig

Foto Paul Babeliowsky

Het model N-Ierland van Kitson

EUROPA'S OEFENPLAATS

Het belangwekkende van Kitsons verhaal voor de ordehandhaving in de West-europese industrielanden zit vooral in zijn benadering van de oorlogsvoering. In de oorlog die Kitson voor ogen staat, gaat het niet om duidelijk herkenbare legers die tegenover elkaar staan. Zijn vijand is "the guerilla", een ondefinieerbare groep 'terroristen' die zich op een handige manier weet te verschuilen onder de bevolking. Een neutronenbom afschieten boven alle terroristen kon niet in 1971. Dus verzon Kitson een systeem van *totale oorlog*, met een selectieve inzet van *alle* middelen die een overheid ter beschikking staan. Daartoe deelde hij de oorlogssituatie in in drie fasen: de voorbereiding, de geweldloze periode en de gewapende opstand. Deze fasen zijn niet altijd duidelijk te onderscheiden en elementen uit een fase kunnen ook in een andere voorkomen. Ook in zijn aanpak van de bevolking ziet men bij Kitson drie groepen: de terroristen, de sympathisanten of geweldloze aktievoerders en de fatsoenlijke burgers. 'Low Intensity Operations' is hoofdzakelijk gebaseerd op ervaringen in verafgelegen landelijke gebieden. Maar Kitson heeft zelf de mogelijkheid gehad om zijn ideeën te toetsen in Noord-Ierland. Het is daarvoor dat Faligot een uiterst gedetailleerd verslag brengt; niet om te kijken of alles wel volgens het schema verloopt, maar wel om een inventaris te maken van wat Kitson verstaat onder zo'n totale oorlog. (1)

In de *voorbereidende fase* organiseren zowel de overheid als het verzet zich in een kommando-eenheid. Dit betekent volgens Kitson dat er op alle niveaus een centralisatie en koördinatie dient plaats te vinden van burgerlijke en militaire administratie, van uitvoerende macht, leger, politie, justitieel apparaat, en dergelijke. Daarnaast moet echt gewerkt worden aan een efficiënt inlichtingensysteem, voorlopig gebaseerd op 'low intensity' of 'low grade' informatie: eenvoudige persoonlijke gegevens over vermoedelijke tegenstanders, over hun contacten, hun politieke bindingen, sociale toestand. Via uitgekende psychologische operaties ('psyps') moet het publiek aangezet worden tot onverschilligheid of vijandigheid tegenover de aktievoerders en de soldaten voorbereid op een konfrontatie met de bevolking.

De *geweldloze fase* is een periode van sociale onrust, demonstraties, burgerlijke ongehoorzaamheid, tot zelfs guerilla-akties. In theorie moet nog steeds de politie de problemen aankunnen, maar de overheid mag niet aarzelen het

Psychologische oorlogsvoering, die zo'n belangrijke plaats inneemt in het verhaal van Kitson, is immers niet op de eerste plaats gericht op de vijand zelf, maar vooral op de bevolking. Die moet de vijand haar steun ontfangen/ontnemen. Een mogelijkheid hiertoe is het diskrediteren van het verzet, vooral via ingezonden brieven of verhalen in de pers over interne machtsstrijd, seksuele bezigheden van bekende leiders, discussies om geld of misbruik ervan, enzovoort. Sinds 1973 zijn in Noord-Ierland meer dan 170 militairen tegelijk bezig met dit soort activiteiten. Daarnaast beschrijft Faligot uitgebreid hoe sterk de aanwezigheid is van de inlichtingendiensten binnen haast alle redakties van de omroepen of de geschreven pers. Ook het vertrouwen van de bevolking winnen is belangrijk, en daarvoor moet de 'community liaison officer' zorgen: *Mister Fixit*.

Maar net zoals Mr. Fixit naast zijn pr-functie ook nog inlichtingen moet verzamelen, vervullen andere activiteiten natuurlijk ook een verborgen doel. Een goed voorbeeld hiervan is *Operation Playground*. In 1972 lanceerde het leger een plan voor de opvang van kinderen uit enkele verwaarloosde militante wijken in Belfast in nog op te richten speelpleinen. Per straat zou er ook een baby-opvangdienst komen, waargenomen door het moederkomitee, onder leiding van de gemeentelijke sociale dienst. Voor elke leeftijdscategorie waren eigen vrijetijdsmogelijkheden uitgedokterd, maar voor de oudste groep (8 tot 15 jaar) hoorde daarbij training op legerterreinen. Uitdrukkelijk werd ook gesteld dat de begeleiding moest in handen zijn van 'good' of 'decent people', namelijk huisvaders en -moeders, gepensioneerde ambtenaren

Een vrachtwagentje van dit wasserijbedrijf kwam regelmatig het vuile wasgoed ophalen. Het personeel bestond uit mensen van de militaire inlichtingendienst. Vanonder het dak van het wagentje werden foto's gemaakt van de huisbewoners, het interieur, de geparkeerde auto's. Intussen maakte het andere personeel gemeedelijke praatjes met de huisvrouwen over de dagelijkse dingen van het leven; dat leverde vaak kleine beetje informatie op, die in de computer in elkaar gepast konden worden. Het vuile wasgoed werd zorgvuldig nagekeken: waren de mannenhemden steeds van dezelfde grootte en waren er steeds ongeveer even veel? Ook als de man in de gevangenis zat of ondergedoken was? Op de kleren kon een wetenschappelijke analyse soms bloedsporen aanwijzen. Geweerolie op een kussensloop kon er op wij-

Tussen 1972 en 1981 werden in Noord-Ierland elf kinderen doodgeschoten met rubber of plastic kogels.

zen dat iemand zó op zijn hoede was dat hij zelfs sliep met een wapen bij de hand.

In 1974 al maakte de beurskrant *Financial Times* een lijst op van twintig bestaande computerbestanden (belastingen, auto's, nationaliteit, ziekenfonds, ...) die gemakkelijk door de politie gekoppeld en doorgelicht konden worden. Het enige wat nog ontbrak, was de goedkeuring van het parlement. Maar die zou men niet al te moeilijk verkrijgen, meende de *Financial Times*, zeker niet na enkele opzienbarende aanslagen. Die goedkeuring is er niet gekomen, maar in 1977 bleek wel dat in de databanken van het leger niet alleen meer 'bekende terroristen' en 'verdachten' opgeslagen waren, maar ook al 'potentiële terroristen'. (In deze kontekst kan het Britse leger enige humor niet ontzegd worden, wanneer ene brigadier Glover in een dooernstige geheime nota over de toekomst van het terrorisme schrijft: "We vermoeden dat de terroristen bang zijn expliciete informatie via de telefoon door te geven." Zelfs in Nederland doen we dat al niet meer.)

De allusie van de *Financial Times* over de recente aanslagen was niet uit de lucht gegrepen. Nog geen maand eerder had het Britse parlement de *Prevention of Terrorism Act* aangenomen, vlak na twee dodelijke bomontploffingen in Birmingham, Engeland. De enige aanwijzingen in verband met de daders liepen naar twee mannen die al eerder als provocateur voor de Britse inlichtingendiensten opgetreden hadden in Noord-Ierland. Toch was de PTA uitdrukkelijk gericht tegen de Ierse nationalistische organisaties. De werking strekte zich echter veel verder uit. Juridisch werd nu gebruik gemaakt van begrippen als *samenspanning* of *morele verantwoordelijkheid* voor het terrorisme, hetzelfde wapen waarmee ook de duitse advocaat K. Croissant, de italiaanse prof T. Negri of de spaanse journalist X. Vinader gepakt werden.

De vrees dat de uitzonderlijke bevoegdheden die de PTA de politie toekende al gauw zo gewoon zouden worden dat deze ze ook tegen de 'gewone criminaliteit' zal aanwenden, is niet onterecht. In 1981 bijvoorbeeld hielden 16.000 agenten van Scotland Yard in 375.000 woningen en garages een zoektocht naar IRA-kommando's en explosieven. Maar in maart 1982 werden in Southampton tweeduizend garages onderzocht, zonder dat nog de terroristenbestrijding werd tevoorschijn getoverd.

De Britse anti-terroriswetgeving blijkt niet uitsluitend tot het Verenigd Koninkrijk beperkt te blijven. In 1982 veroordeelde een rechtbank in Dublin de in Ierland gearresteerde *Gerry Tuite* tot tien jaar gevangenisstraf, wegens bom-aanslagen gepleegd in Engeland, en op basis van de PTA. Hiermee werd de idee van een *espace judiciaire européen* in de praktijk omgezet, op een ogenblik dat de meeste landen het franse plan verwierpen.

Wat Roger Faligot met zijn boek wilde bewijzen is dat Noord-Ierland een proeftuin was/is voor het ontwikkelen van nieuwe repressiesystemen die kunnen worden toegepast in de westerse industrielanden.

Op twee gebieden kan hij hiervoor materiaal aandragen: de internationale uitwisseling van de Britse ervaringen en de internationale rol van de Britse anti-terreurkommando's van de SAS. Volgens Kitson beschikte de Duitse Bondsrepubliek in 1971 al over ongeveer drieduizend *psywar*-officieren. Tussen 1973 en 1976 volgden in het Britse militaire opleidingsinstituut 1.858 officieren en 262 burgers de psyop-kursussen. Daarbij waren ook een aantal officieren uit andere NAVO-landen. De Britse experts waren net als de duitse GSG, te gast op het Amerikaanse opleidingscentrum Fort Bragg in North Carolina, waar ook honderden Latijns-Ameri-

kaanse militairen getraind worden in anti-guerrilla oorlogsvoering.

De SAS-eenheden zelf exporteren hun ervaringen nog duidelijker, onder meer in het Duitse stadje Weingarten, waar de NAVO een opleidingscentrum voor stadsoorlog bezit, dat beheerd wordt door de Bondsrepubliek, Groot-Brittannië en België. De Britten trainden tot maart 1981 ook Franse troepen in een namaakstad in West-Berlijn.

Tijdens de oorlogen in Indochina en Maleisië vond regelmatig uitwisseling plaats tussen SAS-officieren en leden van de Franse en Amerikaanse troepen. Later werkten Britse kommando's in Oman en Soedan. In december 1975 waren twee leden van de SAS als 'technische adviseurs' aanwezig bij de Molukse treinkaping bij De Punt. Nadien zouden ze volgens persberichten geholpen hebben bij de oprichting van een 'anti-commando interventiebrigade' in Nederland. En in mei 1976 zou de SAS Nederlandse politie-eenheden getraind hebben bij het gebruik van CR-gas ('fire-gas') tegen de terroristische activiteiten. In 1979 en 1980 heeft de SAS in Euskadi de *Grupo Especial de Operaciones* opgezet, een anti-stadsguerrilla-eenheid van 58 man, en verschillende groepen van vijftig man, de *Unidades Anti-Terroristas Rurales*.

Betekent dit alles nu dat Groot-Brittannië een Kitson-model heeft ontwikkeld dat het repressiesysteem bij uitstek voor West-Europa moet worden/is geworden? In de Bondsrepubliek en België zijn de herkenningpunten overvloedig en duidelijk. Ook vanuit Nederland zijn vergelijkingen mogelijk. Wie slechts de laatste jaargang van KRI doorneemt, zal daarin vinden: de scherpschutters van het leger bij de ontruiming van de PH-kade te Amsterdam, het massaal gebruik van traangas (keuze genoeg), het verhaal over de aanslag op Beatrix door de Molukkers van Assen, de perskampanjes tegen Doe Wat te Hengelo of tegen de 'harde kern' binnen de anti-kernenergiebeweging, de algemene autokontrolle te Rotterdam, de voorgestelde wijzigingen in de Opiumwet, de APV van Amsterdam, de gegevens die via de PMC-papers van Onkruid zijn bekend geworden, ... Het zijn allemaal feiten die mooi passen in het concept van Frank Kitson. Maar om daaruit te gaan bewijzen dat zijn model bewust in de praktijk gebracht wordt? Het lijkt er meer op dat allerlei overheden, ook de Nederlandse, met wat ervaring, wat gezond verstand en flink wat wetenschappelijk onderzoek de meest passende methoden zoeken om een onrustige bevolking in toom te houden. Dat ze daarbij elementen gebruiken van Kitson en uit het Noord-Ierse model is onvermijdelijk. Want dat is waarschijnlijk de grote verdienste van Kitson: dat hij heeft duidelijk gemaakt dat ook voor militairen sociale controle een allesomvattend systeem vereist, gebaseerd op ervaringen en technieken uit alle sectoren van de samenleving.

Wat Faligot dus gedaan heeft, is een uitstekend gedocumenteerd boek afleveren over de techniek van de militaire bezetting vandaag, toegespitst op Noord-Ierland. Een ding is daar echter merkwaardig: de afwezigheid van heroïne. Want als er een middel is om een opstandige gemeenschap te desintegreren en plat te krijgen, lijkt het heroïne te zijn. Dat Kitson het middel niet vermeldt, heeft misschien te maken met public-relations. Maar dat heroïne zelf in Noord-Ierland geen rol speelt, hoe komt dat?

Hugo Durieux

(¹) Roger Faligot, *Britain's Military Strategy in Ireland. The Kitson Experiment*, London, Zed Press, 1983, 248 --, f 37,25